

3287

Zis-o mama că mi-a face
Zădiuță de bumbac
Și m-a da după diac.
De la Pavel Onți zis Cuibuț, 20 ani,
Fersig, 1924

Colecția
CRISTIAN GLOPINA

Colinde din Voloca

3288

Sculați, sculați, boieri mari,
Sculați voi, cinstiți plugari,
Florile dalbe,
Flori de măr.
Că vă vin colindători
Noaptea pe la cântători.
Florile dalbe,
Flori de măr.
Și v-aduc noroc în casă
Și belșug ales pe masă
Că pe cer s-a arătat
Un luceafăr luminat.
Iată lumea că-nflorește,
Pământul că-ntinerește.
Cântă-n luncă turturele,
La fereastră rândunele.
Noi vă zicem să trăiți,
Întru mulți ani fericiți,
Ca pomii să înfloriți,
Și să nu îmbătrâniți.
Vă mai zicem sănătate,
Că noi mergem mai departe,
De la Ion Semeniuc, 58 de ani

3289

Sculați voi, cinstiți plugari,
Că vă vin colindători
Noaptea pe la cântători
Și v-aduc noroc în casă
Și belșug ales pe masă.

ALINA MONDINI

Obiceiuri la sfârșit de octombrie în Elveția

Viața în Elveția poate fi caracterizată pe scurt în două cuvinte: stabilitate și repetabilitate. De aceea, cu ordinea și disciplina ce le sunt caracteristice elvețienii îmbrățișează tradițiile mai vechi sau mai noi cu un anume simț al datoriei și le respectă.

O tradiție nouă este „Halloween” care acum opt ani, când am venit eu aici, nu se sărbătorea decât printre americani. Apoi, treptat, în fiecare an, spre sfârșitul lui octombrie, un spațiu din ce în ce mai considerabil în magazine a început să se umple cu produse efemere și inutile, în oranj și negru, discotecile și-au făcut din această temă pretexte pentru baluri mascate și cofetăriile oferă parcă mereu mai multe dulciuri cu vrăjitoare, stafii sau schelete. Nu e nici rău, nici bine, nici elvețian, nici american. Tăvălugul globalizării lasă puțin timp pentru reflecție. Semnificația originară celtică a eliminării duhurilor rele, mai necesară ca oricând în lumea de astăzi, nu pare a interesa. Dacă nu interesează, își produce oare efectul?

Sunt o mare iubitoare de tradiții, dar privesc sceptică universalizarea unifomizatoare a sărbătorilor. Mi-e teamă că pe cât se răspândesc, pe atât își pierd din substanță și rost. Vorbesc cu mama la telefon care-mi spune amuzată de la București: „Știi? Și pe-aici se sărbătorește Halloween!”. Și-atunci îmi vin în minte vorbele etnologei Irina Nicolau „există tendința de a concentra tot binele în trecut, răul fiind împărțit invariabil între prezent și viitor. Dar lumea se schimbă de când e lumea. Singura soluție este să ținem pasul cu ea”. Așa m-am hotărât ca în fiecare an să întâmpin Halloween-ul cu un dovleac scobit care zâmbește știrb trecătorilor de la fereastră. Odată cu el zâmbesc și eu lumii dinafara universului meu restrâns, îmi dau iluzia că țin pasul cu schimbările ei și doresc și ei și mie să fi alungat toate duhurile rele. Happy Halloween!

Despre ajunul Crăciunului în Elveția

Ajunul Crăciunului debutează în Elveția în prima zi de Decembrie și se numește „Advent”. El este puternic marcat de luminițe și decorații în spațiul public și particular. Ca peste tot este compus din două elemente: unul tradițional și unul comercial. Încerc să-mi opresc interesele la primul. Cantitățile supraabundente de podoabe - care în fiecare an sunt parcă mai multe, mai inutile și se vând, se vând, se vând - mă exasperează pentru că tind să sufoce tradiția, să-i deturneze scopul și semnificația. Deși tentant uneori, refuz să intru în jocul societății de consum: mi-am adus globurile mele de copil din România și fiul meu este bucuros să le descopere și să le atârne în fiecare an, iar și iar, în pomul său. Nu-mi trebuie seturi stilate pe culori căutate și asortate. Nu vreau eleganță prefabricată. Nu. Eu vreau adunătura mea veche și pestriță de decorații sub lozinca veselă: dacă-i kitsch, kitsch să fie. Una din tradițiile cu care am făcut cunoștință aici au fost Calendarele de Ajun care au 24 de ferestruici (sertărașe, ușițe, punguțe, cutiuțe, pachetele, cornețele etc). Fiecare copil are cel puțin unul și de la întâi decembrie deschide zilnic câte o ferestruică (sertăraș, ușiță...) în care găsește o mică poză, (desen, ciocolătică, figurină, bomboană, decorație, pietricică etc.) și așa cu încetul învață să aștepte ziua când va veni... nu Moș Crăciun ci Copilul Christos pentru că în Elveția, el este cel care aduce darurile. În crearea acestor calendare fantezia elvețienilor - ce par mai reținuți din fire și mai rigizi decât popoarele latine de exemplu - este dezlănțuită, iar consumul o stimulează câteodată peste limitele imaginabile. Acest aspect îl observ cu interes. Există calendare de ajun de unică folosință sau perene, păstrate de la bunica, făcute poate chiar de ea sau de micul proprietar la ora de lucru manual. Cel mai amuzant de până acum mi s-a părut cel al Mayei, o prietenă cu un spirit artistic foarte dezvoltat dar

Mură-n gură.

cam zgârcită, nu vrea să cumpere un pom de Crăciun care apoi se aruncă. De aceea ea are un pom de lemn verde, simplu, stilizat, în care copiii atârnă în fiecare zi o decorație. Cu răbdare, în ziua mult așteptată, pomul este gata de sărbătoare.

De ce nu vine Moș Crăciun pe 24? Pentru că vine Moș Nicolae - „Samiklaus” - pe 6, iar în această parte de lume el reprezintă o instituție respectată și respectabilă care nu mai suportă competiție. El nu aduce jucării ci punguțe cu omuleți din pâine tradițională, nuci, alune, mandarine și întreabă-atunci când vine „poartă-se copiii bine?” Dacă da, „primesc punguța/ Dacă nu, e nuieluța”. Iar în cazuri foarte rele/

Nu se mai împart nuiiele./ Vinovatul este luat/ Imediat și pus în sac: țac! În ciuda unicității instituției, în jurul datei cu pricina, inflația moșilor e de nestăvilit: apar la grădiniță, la creșă, pe stradă, la magazine, atârnă la ferestre luminați. Păstrarea neîntinată a unei imagini idilice și coerente în fantezia copilului este o misiune imposibilă.

Anul trecut am fost în pădure. În satul unde locuim, în toți anii negreșit, Samiklaus vine în pădurea din apropiere însoțit de ajutorul său Schmutzly (Murdărelul), un fel de Big Brother, care ține un registru cu faptele bune și mai puțin bune ale fiecărui copil. Copiii și părinții merg cu lanterne în întuneric, pe poteca stabilită iar cele două personaje le ies ca din întâmplare în întâmpinare. Ca să-și primească punguța. Se adună cu toții în jurul unui foc mare, cântă în cor un cântecel tradițional iar mai apoi fiecare copil recită singur sau cântă. Anul acesta însă nu ne-am mai dus în pădure. O prietenă, care are trei copii și este membră a „Societății Moșilor Nicolai” ne-a invitat la ea. În mare secret, a făcut o cerere acum vreo două luni și cu câteva zile înainte de 6 decembrie a primit de la societate confirmarea că Moșul aferent va sosi la 5 și jumătate. Tot în secret, am completat împreună formularul trimis de societate în care, după ce ne-am întrebat și ne-am socotit, am scris despre fiecare copil ce e rău și ce e bine. În seara cu pricina am aprins desuet felinare cu lumânări pe care le-am lăsat la ușa blocului împreună cu formularele și punguțele tradiționale. Mai apoi, Moșul cu Murdărelul le-au pus în sacul lor și au urcat în apartament (exact la 5 și jumătate). S-a povestit, cântat, glumit, s-au spus poezii și după plecarea celor două personaje, am mâncat cu toții conform obiceiului omuleți de pâine, nuci, alune, mandarine și ne-am simțit foarte bine.

Altă tradiție cu care am făcut cunoștință în Elveția este *cununa de ajun* împletită din crengi de brad, sau orice alt material, pe care se fixează patru lumânări. În prima duminică după 1 decembrie se aprinde prima lumânare și pe rând, în fiecare din duminicile următoare, două, trei și în sfârșit, toate cele patru în ultima duminică și de Crăciun. N-aș putea să spun dacă acest obicei, devenit destul de laic, este de origine catolică sau protestantă. În cantonul Zurich numărul acestor credincioși este relativ egal și în scădere vertiginoasă. N-aș putea să spun nici câtă lume le respectă. Tot ce știu, este că magazinele și piețele sunt invadate de astfel de produse în nenumărate forme și variante pentru la fel de nenumărate gusturi și buzunare. Cât din abundența nestăvilită a acestor produse ne fac viața cu adevărat mai frumoasă și mai bună, hm... nici asta n-aș putea să spun, dar mie tradițiile îmi plac. Sărbători fericite! 2004

Felician Săteanu: Draci din Viflaim la Festivalul Datinelor de Iarnă, Sighet, 2004.

Că pe cer s-a arătat
Un luceafăr minunat
Iată lumea că-nfloarește
Pământul că-ntinerește,
Iar în deal, la răsărit,
Crește-un măr mare rotit
Și la tulpina lui,
În tulpina mărului,
Covor verde îi așternut,
Covor verde de la Prut.
Să vă fie de bine
Gospodari și gospodine.

De la Ion Semeniuc, 58 de ani

3290

Scoală, gazdă, nu dormi
Scoală gazdă nu dormi
Zori, zori,
Zorile lui Anul Nou.

Că te pișcă puricii,
Șapte purici pe-un picior
Și șapte pe celălalt.
Scoală, mătură prin casă,
Pune cozonaci pe masă
Și nouă ne dăruiește
Un colac de grâu curat.
Rămâi, gazdă, sănătoasă,
Noi plecăm la alta casă,
Rămâi, bade, sănătos
Ca un trandafir frumos,
Rămâi gazdă, sănătoasă
Ca o garoafă frumoasă.
De la Vera Glopina, 50 ani

3291

Bună seara, domni cinstiți,
La urat să ne primiți.
Noi umblăm și colindăm
Pe Iisus Christos căutăm.
Pe Iisus pe cruce-au pus
Cu sulita l-au străpuns
Sânge și apă a curs

Nu te băga
Unde nu-ti fierbe oala.